

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia (RP 81/2021 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jussi Matikkala, justitieministeriet
- rättschef Kaija Suvanto, utrikesministeriet
- justitiekanslerssekreterare Juha Sihto, Justitiekanslersämbetet
- statsåklagare Tuuli Eerolainen, Åklagarmyndigheten
- gränsbevakningsöverinspektör Pertti Normia, Gränsbevakningsväsendet
- direktör Veli-Pekka Nurmi, Olycksutredningscentralen
- professor Kimmo Nuotio.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- arbets- och näringsministeriet
- försvarsministeriet
- Polisstyrelsen
- Kyrkostyrelsen
- professor Henrik Ringbom.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia ändras. Till lagen fogas en bestämmelse enligt vilken myndigheterna får vidta behövliga undersöknings- och utredningsåtgärder i fråga om fartygets förlisning inom det i lagen avsedda fredade området. Tillägget är temporärt. Avsikten är att betydelsen med tanke på fartygets förlisning av de rewor i vrakets sida som framgår av det filmmaterial som publicerades hösten 2020 ska kunna utredas på ett ändamålsenligt sätt.

Betänkande LaUB 7/2021 rd

Lagen avses träda i kraft den 1 juli 2021 och gälla till utgången av 2024.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Bakgrunden till propositionen är den storolycka som inträffade 1994 då passagerarfartyget M/S Estonia, som förde estnisk flagg, kantrade och sjönk. Vraket efter Estonia ligger inom Finlands ekonomiska zon. Den ekonomiska zonen hör inte till kuststatens territorium, utan betraktas som internationellt havsområde.

Finland, Estland och Sverige undertecknade 1995 en överenskommelse om M/S Estonia (FördrS 49/1995). Genom det tilläggsprotokoll som möjliggör anslutning till konventionen (FördrS 46/1996) har också vissa andra stater tillträtt konventionen. Enligt överenskommelsen ska vraket efter M/S Estonia och det kringliggande området betraktas som ett sista vilorum för olycksoffren. De avtalslutande parterna har i överenskommelsen åtagit sig att kriminalisera all verksamhet som stör offrens sista vilorum. Överenskommelsens innehåll beskrivs närmare i propositionen (RP, s. 4—5). Med stöd av överenskommelsen har det stiftats en lag om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia (903/1995, nedan även Estonialagen). Lagen innehåller de straffbestämmelser som förutsätts i överenskommelsen.

År 1994 bildades en för Finland, Estland och Sverige gemensam haverikommission för att undersöka orsakerna till att M/S Estonia sjönk. Kommissionen överlämnade sin slutrapport i december 1997. År 2019 gjorde ett kamerateam bestående av privatpersoner bildupptagningar med en dykrobot i det fredade området från ett tyskt fartyg. Av bildupptagningarna gjordes en filmdokumentär, som publicerades i september 2020. Enligt de bilder som dykroboten har tagit finns det två reor som inte har upptäckts tidigare i sidan på M/S Estonia.

På det sätt som beskrivs närmare i propositionen (RP, s. 3—4) har myndigheten för olycksutredning i M/S Estonias flaggstat Estland beslutat att utifrån det nya bildmaterialet inleda en preliminär bedömning av uppkomsten av de skador som syns på bilderna och deras eventuella konsekvenser för fartygets förlisning. I den preliminära bedömningen deltar också den svenska myndigheten för olycksutredning. Olycksutredningscentralen i Finland har utsett en kontaktperson för den preliminära bedömningen och en stödgrupp för kontaktpersonen. De estniska och svenska myndigheterna för olycksutredning planerar i anslutning till bedömningsuppdraget undersökningsåtgärder av vraket efter M/S Estonia och den kringliggande havsbotten. Den finska olycksutredningscentralen kommer inte att delta i de utredningsåtgärder som nu planeras.

Enligt propositionsmotiven (RP, s. 4) kräver undersökningsåtgärderna i fråga om vraket efter M/S Estonia och i dess omgivning tillträde till området och möjlighet att arbeta där utan osäkerhet med tanke på eventuella straffrättsliga påföljder för de fartyg som används eller för de personer som deltar i verksamheten. De aktuella ytterligare utredningsåtgärder som myndigheterna för olycksutredning föreslår ska enligt propositionen (RP, s. 8) inte betraktas som verksamhet som ska vara straffbar enligt överenskommelsen. Enligt Estonialagen, främst dess 4 §, är det dock inte uttryckligen tillåtet att vidta sådana åtgärder. Syftet med förslaget är också att komplettera Esto-

Betänkande LaUB 7/2021 rd

nialagen så att det kan säkerställas att betydelsen av de nya revorna som har upptäckts i vrakets sida kan utredas på ett ändamålsenligt sätt. Syftet är däremot inte att göra en helhetsbetonad bedömning och revidering av innehållet i Estonialagen.

Av de skäl som nämns ovan föreslår regeringen en ny 4 a § om tillåtna undersökningsåtgärder på vraket efter M/S Estonia, som kompletterar de nuvarande bestämmelserna i Estonialagen. Enligt den föreslagna bestämmelsen får myndigheterna, trots vad som föreskrivs i 3 § om förbjudna åtgärder på det fredade området, vidta behövliga undersöknings- och utredningsåtgärder i fråga om passagerarfartyget Estonias förlisning. Den kompletterande bestämmelsen är temporär och avses gälla till och med den 31 december 2024, då undersökningarna av de revor som upptäckts och deras betydelse med största sannolikhet har slutförts (RP, s. 8).

Bestämmelsen är tänkt att omfatta (RP, s. 8) alla behövliga åtgärder i anslutning till den preliminära bedömningen av fartygets förlisning och eventuella fortsatta åtgärder som behövs på grund av dem. Åtgärderna ska med iakttagande av proportionalitetsprincipen vidtas med respekt för vraket efter M/S Estonia som sista vilorum för olycksoffren.

Sammantaget anser lagutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget, men med följande kommentarer.

Myndigheter

Bestämmelser om säkerhetsutredning finns i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser (525/2011). Enligt 1 § 2 mom. i den lagen görs säkerhetsutredning inte för att klarlägga rättsligt ansvar. Enligt den föreslagna nya 4 a § i Estonialagen är behövliga undersöknings- och utredningsåtgärder som gäller passagerarfartyget Estonias förlisning tillåtna. Lagutskottet konstaterar för tydlighetens skull att de centrala myndigheterna i detta sammanhang är myndigheterna för säkerhetsutredning. I bestämmelsen utesluts dock inte heller andra myndigheter, såsom polis- eller åklagarmyndigheter. Efter att ha bedömt inkommen utredning anser lagutskottet att det inte finns något behov av att begränsa den föreslagna bestämmelsen till att gälla enbart myndigheterna för säkerhetsutredning. Formuleringen i den föreslagna 4 a § är således lämplig. Om de övriga myndigheterna anser att vissa undersöknings- och utredningsåtgärder behövs på det sätt som avses i bestämmelsen, ska de vidta sådana åtgärder i enlighet med den lagstiftning som gäller deras verksamhet.

Informationsgången

Vid utskottsbehandlingen av propositionen har det framförts (se även RP, s. 14) att det är viktigt att Gränsbevakningsväsendet på förhand får information om eventuella undersöknings- och utredningsåtgärder som vidtas vid vraket efter M/S Estonia. Utskottet anser det vara viktigt att Gränsbevakningsväsendet informeras om ovannämnda åtgärder. Lagutskottet anser utifrån propositionen (RP, s. 14) och inkommen utredning att det till denna del dock inte är nödvändigt att foga någon uttrycklig bestämmelse till Estonialagen, utan att Gränsbevakningsväsendet i detta sammanhang kan få de uppgifter som behövs tjänstevägen. Dessutom är det fråga om tidsbegränsad reglering, och den huvudsakliga tidsplanen för de åtgärder som det är fråga om är känd. Vid behandlingen i utskottet konstaterade Gränsbevakningsväsendet att anmälan i praktiken kan gö-

Betänkande LaUB 7/2021 rd

ras till ledningscentralen för Västra Finlands sjöbevakningssektion, som lyder under Gränsbevakningsväsendet och som för närvarande är Finlands sjöräddningscentral (MRCC) enligt 2 § 5 punkten i sjöräddningslagen (1145/2001).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 81/2021 rd utan ändringar.

Helsingfors 27.5.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Leena Meri saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Hanna Huttunen cent
medlem Saara Hyrkkö gröna
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Marko Kilpi saml
medlem Antero Laukkanen kd
medlem Jouni Ovaska cent
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Mirka Soinikoski gröna
medlem Sebastian Tynkkynen saf
medlem Paula Werning sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Mikko Monto.